

ENKÖPINGSKOLAN

Sista terminen i nian

Lärohandledning

av Peter Gröndal

SISTA TERMINEN I NIAN

Om programserien och dess syfte

Sista terminen i nian är en serie som syftar till att ge ett diskussionsunderlag för grundskolans högstadiel elever, deras pedagoger och studie- och yrkesvägledare inför gymnasievalet och övergången till gymnasieskolan. Serien belyser moment som praktik, öppet hus samt ansöknings- och antagningsförfarande. Programmen ger även möjlighet att diskutera framtida utbildningsmöjligheter.

Handling

Vi följer en grundskoleklass under deras sista termin på högstadiet och deras förberedelser inför att börja gymnasieskolan. Eleverna praktiserar, går på öppet hus, träffar studie- och yrkesvägledare, väljer program och får så småningom besked om var de har kommit in. I dokumentärseriens fem avsnitt får vi klassens tankar och känslor inför övergången till gymnasieskolan.

Serien är inspelad under vårterminen 2019 på Ekholmsskolans grundskola i Linköping.

Serien består av fem avsnitt som är sex till tio minuter långa.

Avsnittsförteckning

- 1 Praktik
- 2 Öppet Hus
- 3 Ansökan
- 4 Antagningsbeskedet
- 5 Framtiden

Målgrupp

Programserien är tänkt att användas för högstadiel elever i grundskolan som avser att söka ett nationellt program i gymnasieskolan.

AVSNITT 1 PRAKTIK

Om avsnittet

Det är praktiktider för eleverna. Vi följer Alma på en praktikdag på gymnasiesärskolans nationella program för samhälle, natur och språk.

Centrala ord och begrepp i avsnittet

förbereda sig, beslut, praktik, gäst, kurs, geografi, naturkunskap, utvärdering

Så här kan du arbeta med avsnittet

Innan ni tittar

- 1 Samtala med dina elever om vad de redan vet och vad de undrar om gymnasiesärskolan. Vilka likheter och skillnader tror de att det är mellan grund- och gymnasiesärskolan? Låt gärna eleverna fundera en stund på egen hand innan de berättar för varandra. Gör en sammanställning av elevernas frågor och använd den som ett underlag för sådant som ni ska ta reda på tillsammans.
- 2 Gå igenom avsnittets centrala ord och begrepp tillsammans. Är några ord helt nya? Vad betyder de? Kan eleverna komma på några synonymer till orden? Låt eleverna sitta i par eller grupp och skapa egna meningar med orden.

Efter att ni har tittat

- 1 Jämför Almas praktikdag med en dag på den egna grundsärskolan. Vad var likt och olik? Var det något i avsnittet som dina elever undrade över?
- 2 Samtala med eleverna om hur de tror att Alma kände sig när hon skulle på praktik första gången. Hur kände eller kommer de att känna sig när de gjorde eller ska göra praktik?
- 3 Gör ett rollspel för att träna på att lära känna nya klasskamrater. Situationen kan till exempel vara första rasten på den nya skolan. En av eleverna spelar den nya eleven och övriga spelar klasskamrater som redan känner varandra. Låt eleverna turas om så att alla som vill får spela den nya eleven. Som förberedelse för rollspelet kan eleverna tillsammans ge förslag på vad man kan säga och göra när man träffar nya klasskamrater.
- 4 Låt eleverna berätta hur de tror att Alma tänkte när hon valde vilka program hon skulle göra praktik på. Hur tänker dina elever när de ska välja praktik?
- 5 Förbered dina elevers praktik genom att sammanställa frågor som de kan ställa till elever och lärare på skolan de ska besöka.

Arbeta vidare

Undersök de olika nationella programmen i gymnasiesärskolan. Vad innehåller de? Vilka kurser läser man? Vad är lika/olika på programmen? Var anordnas programmen? Vilka finns i närområdet och vilka finns lite längre bort? Vad kan man arbeta med efter utbildningen?

Uppgiften kan göras som en gruppuppgift, där grupperna tar reda på svaren på ett antal givna frågor och redovisar sina resultat i ett digitalt presentationsprogram.

AVSNITT 2 ÖPPET HUS

Om avsnittet

Det är dags för Öppet Hus inför valet till gymnasiesärskolan. Vi följer med Robin och Gottfrid och deras föräldrar när de besöker två skolor med olika nationella program: fordonsvård och godshantering samt skog, mark och djur.

Centrala ord och begrepp i avsnittet

förbereda sig, beslut, öppet hus, inriktning, rundvandring

Så här kan du arbeta med avsnittet

Innan ni tittar

- 1 Samtala med dina elever om vad de redan vet och vad de undrar om gymnasiesärskolan. Vilka likheter och skillnader tror de att det är mellan grund- och gymnasiesärskolan? Låt gärna eleverna fundera en stund på egen hand innan de berättar för varandra. Gör en sammanställning av elevernas frågor och använd den som ett underlag för sådant som ni ska ta reda på tillsammans.
- 2 Gå igenom avsnittets centrala ord och begrepp tillsammans. Är några ord helt nya? Vad betyder de? Kan eleverna komma på några synonymer till orden? Låt eleverna sitta i par eller grupp och skapa egna meningar med orden.

Efter att ni har tittat

- 1 Fråga dina elever om det var något i avsnittet som de undrade över. Vad var det till exempel som eleven som tränade på traktorkörning använde?
- 2 Låt eleverna berätta hur de tror att Robin och Gottfrid tänkte när de valde vilka skolor de skulle besöka på Öppet Hus. Hur tänker dina elever när de ska välja skolor att besöka?
- 3 Förbered elevernas egna Öppet Hus-besök genom att sammanställa frågor som de kan ställa till elever och lärare på skolan de ska besöka.

Arbeta vidare

- 1 Undersök tillsammans med dina elever hur arbetslivet i närsamhället ser ut. Vilka företag och offentliga verksamheter finns där? Tar de emot studiebesök eller kan de komma och berätta om sina arbetsplatser på skolan? Inom vilka områden i arbetslivet i närsamhället finns det arbetsuppgifter som passar med innehållet på de olika programmen i gymnasiesärskolan?
- 2 Diskutera med eleverna hur de tror att fördelningen mellan tjejer och killar ser ut på de olika programmen i gymnasiesärskolan. På vilka program studerar flest tjejer respektive killar? På vilka är det jämt fördelat mellan könen? Jämför eleverna uppfattning med statistik över hur fördelningen ser ut. (Elevstatistik finns till exempel på Skolverkets webbplats). Stämde deras uppfattning med verkligheten? Vad tror de att skillnaderna mellan programmen beror på? Hur tror de att könsfördelningen påverkar deras val av program?

AVSNITT 3 ANSÖKAN

Om avsnittet

Valet till gymnasiesärskolan närmar sig. Eleverna träffar studie- och yrkesvägledaren en sista gång innan ansökan skickas in. Vi är med när en av eleverna i klassen gör sitt gymnasieval hemma vid datorn med hjälp av sin syster.

Centrala ord och begrepp i avsnittet

förbereda sig, beslut, ansökan, studie- och yrkesvägledare, ansökningsdag, instruktion, vägleda, process, ångra sig, besked

Så här kan du arbeta med avsnittet

Innan ni tittar

- 1 Samtala med dina elever om vad de redan vet och vad de undrar om gymnasiesärskolan. Vilka likheter och skillnader tror de att det är mellan grund- och gymnasiesärskolan? Låt gärna eleverna fundera en stund på egen hand innan de berättar för varandra. Gör en sammanställning av elevernas frågor och använd den som ett underlag för sådant som ni ska ta reda på tillsammans.
- 2 Gå igenom avsnittets centrala ord och begrepp tillsammans. Är några ord helt nya? Vad betyder de? Kan eleverna komma på några synonymer till orden? Låt eleverna sitta i par eller grupp och skapa egna meningar med orden.

Efter att ni har tittat

- 1 Samtala med eleverna om hur Alma kom fram till vilket program hon skulle söka. Vad tyckte hon var viktigt när hon bestämde sig? Hur skulle eleverna själva göra om de var osäkra på vilket program de skulle välja? Vad tycker de är viktigt när de ska bestämma sig?
- 2 Gör en värderingsövning med eleverna. Låt dem ge exempel på faktorer som kan påverka vilket program man väljer (kompisar, föräldrar, skolans läge, vad man vill arbeta med osv.). Välj fyra av exemplen och låt varje hörn i klassrummet representera varsitt exempel. Be eleverna att ställa sig i det hörn som bäst stämmer överens med vad de tycker påverkar valet mest. När alla elever har ställt sig på plats får de berätta för varandra varför de valde som de gjorde. Efter att ha lyssnat på varandra kan eleverna få möjlighet att byta hörn om de har ändrat åsikt.
- 3 Förbered eleverna på hur de kommer att göra sin ansökan. Söker de digitalt eller på papper? Vilken eller vilka personer på skolan kan hjälpa dem att göra ansökan om de känner sig osäkra på hur de ska göra?

Arbeta vidare

Träna elevernas förmåga att göra underbyggda val (valkompetens). Ge eleverna ett antal frågeställningar, till exempel: Vad vet jag redan? Hur kan jag ta reda på mer? Vad blir följderna av mitt val? Vad är bäst för mig på kort sikt? Vad är bäst för mig på lång sikt? Presentera därefter en valsituation som är bekant för eleverna (val av aktivitet på en friluftsdag, val av fritidsaktivitet osv.) med ett antal alternativ för eleverna att välja mellan. Låt eleverna resonera kring frågorna i par eller grupp innan de gör sina val. Diskutera gemensamt hur de valde och varför. Utifrån diskussionen kan eleverna göra en egen skriftlig sammanställning av frågor som de tycker kan vara bra att fundera på när de ställs inför olika slags valsituationer.

AVSNITT 4 ANTAGNINGSBESKEDET

Om avsnittet

Det preliminära antagningsbeskedet för gymnasiesärskolan är klart. Eleverna får besked om vilken skola och vilket program de kommit in på.

Centrala ord och begrepp i avsnittet

förbereda sig, beslut, preliminärt, (antagnings)besked, positivt, antagen, omval, slutligt, förstahandsval

Så här kan du arbeta med avsnittet

Innan ni tittar

- 1 Samtala med dina elever om vad de redan vet och vad de undrar om gymnasiesärskolan. Vilka likheter och skillnader tror de att det är mellan grund- och gymnasiesärskolan? Låt gärna eleverna fundera en stund på egen hand innan de berättar för varandra. Gör en sammanställning av elevernas frågor och använd den som ett underlag för sådant som ni ska ta reda på tillsammans.
- 2 Gå igenom avsnittets centrala ord och begrepp tillsammans. Är några ord helt nya? Vad betyder de? Kan eleverna komma på några synonymer till orden? Låt eleverna sitta i par eller grupp och skapa egna meningar med orden.

Efter att ni har tittat

- 1 Resonera med dina elever om hur Alma kände sig innan och efter hon fick sitt preliminära besked. Hur tror de att Almas klasskompisar kände sig? Hur tror dina elever att de kommer att känna sig? Hur tror de att man känner sig om man inte kommer in på sitt förstahandsval? Gör en lista med olika känslor som eleverna kommer på (glad, ledsen, pirrig, överlycklig osv.) Låt eleverna dramatisera olika känslor och reaktioner på såväl positiva som negativa antagningsbesked utifrån orden i listan.
- 2 Gör en tidslinje tillsammans med eleverna för att konkretisera antagningsprocessen i den egna kommunen. Markera viktiga händelser och datum för till exempel preliminärt besked, omval osv.

Arbeta vidare

Samtala med dina elever om hur de kommer från hemmet till sina nya skolor. Åker de buss? Kommer några elever att gå eller cykla? Gör bussresan eller gå/cykla tillsammans med de elever som är osäkra på vägen och fotografera kännetecknen som stöd för minnet. Gör sedan en egen vägbeskrivning med bilder och text i klassrummet.

AVSNITT 5 FRAMTIDEN

Om avsnittet

Snart är det sommarlov. Klassen summerar högstadietiden och förbereder sig inför att börja i gymnasiesärskolan.

Centrala ord och begrepp i avsnittet

förbereda sig, beslut, (buss)tidtabell, via

Så här kan du arbeta med avsnittet

Innan ni tittar

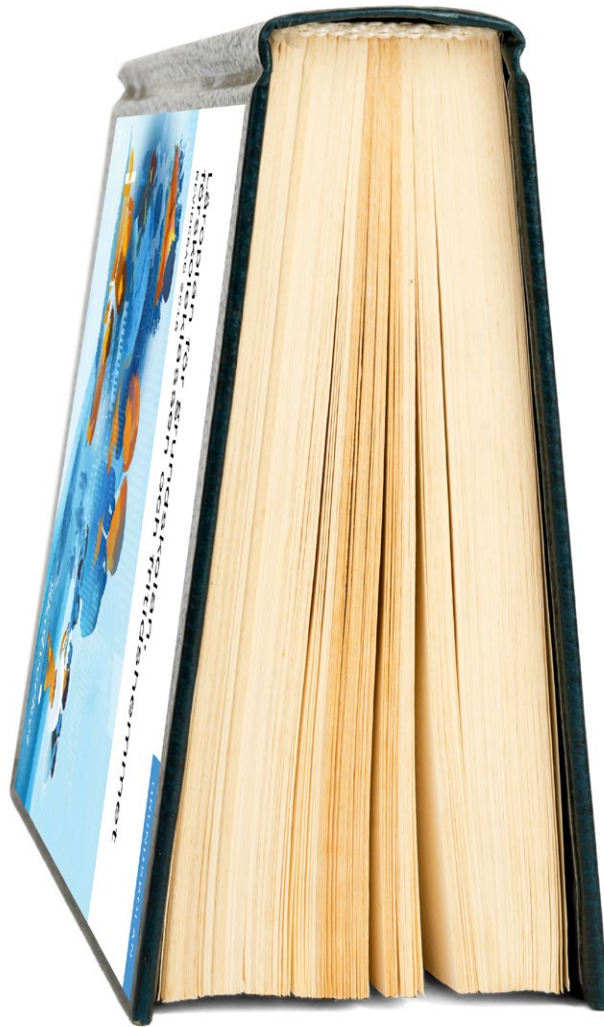
- 1 Samtala med dina elever om vad de redan vet och vad de undrar om gymnasiesärskolan. Vilka likheter och skillnader tror de att det är mellan grund- och gymnasiesärskolan? Låt gärna eleverna fundera en stund på egen hand innan de berättar för varandra. Gör en sammanställning av elevernas frågor och använd den som ett underlag för sådant som ni ska ta reda på tillsammans.
- 2 Gå igenom avsnittets centrala ord och begrepp tillsammans. Är några ord helt nya? Vad betyder de? Kan eleverna komma på några synonymer till orden? Låt eleverna sitta i par eller grupp och skapa egna meningar med orden.

Efter att ni har tittat

- 1 Träna elevernas förmåga att använda olika slags tidtabeller och reseplanerare, även digitala. Utgå från platser som eleverna är välbekanta med och vidga reseområdet allteftersom eleverna lär sig använda hjälpmedlen.
- 2 Fråga dina elever hur de tror att framtiden kommer att se ut för Ina, Robin, Gottfrid och Alma. Hur kommer det att gå på de nya skolorna? Kommer de att hålla kontakten med varandra? Vad gör de efter gymnasiesärskolan? Vad gör de om tio år?

Arbeta vidare

Samtala med eleverna om hur de skulle vilja att deras liv såg ut om tio år eller mer generellt om vad de tycker är viktigt för att ha ett bra vuxenliv. Ge exempel på olika områden som eleverna kan tänka utifrån om det behövs (arbete, fritid, vänner, familj, boende osv.). Anpassa frågor och genomförande av övningen till elevgruppen, till exempel genom att ge eleverna möjligheter att skriva ner sina tankar utan krav på redovisning för andra eller genom att använda digitala verktyg där eleverna skriver sina tankar anonymt.

Kopplingar till läroplan och kursplaner

Ur Läroplan för grundskolan

Kunskaper

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola

- kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.

Skolan och omvärlden

Eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet i skolan. De ska också få underlag för att välja fortsatt utbildning. Detta förutsätter att den obligatoriska skolan nära samverkar med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det förutsätter också en samverkan med arbetslivet och närsamhället i övrigt.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden,
- har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv, och
- har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund.

Läraren ska

- bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning, och
- medverka till att utveckla kontakter med mottagande skolor samt med organisationer, företag och andra som kan bidra till att berika skolans verksamhet och förankra den i det omgivande samhället.

Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska

- informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen och särskilt uppmärksamma möjligheterna för elever med funktionsnedsättning, och
- vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.

Ur kursplanen i samhällsorienterande ämnen

Centralt innehåll i årskurs 7–9

- Livsfrågor som är betydelsefulla för eleven. Identitet och identitetsskapande i relation till kön, sexualitet och livsstil.
- Yrken och verksamheter i samhället. Entreprenörskap.

Ur kursplanerna i svenska och svenska som andraspråk

Centralt innehåll i årskurs 7–9

Tala, lyssna och samtala

- Kommunikation för olika syften. Hur åsikter, intresse och argument kan uttryckas.
Informationssökning och källkritik
- Informationssökning i olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och via sökmotorer på internet.

Fler program från UR för målgruppen och inom ämnet

- *Elin, Alvin och vuxenlivet* – en programserie i tretton delar för gymnasiesärskolan där Elin och Alvin pratar om viktiga ämnen som hör vuxenvärlden till och utmanar varandra att utföra olika uppdrag. Programmen visar vägar till att stärka sig själv genom att våga prova saker för att bli självständiga och växa in i vuxenlivet.

Avsnitt 1–13: Träning och hälsa, Laga mat, Göra något för miljön, Hantera pengar, Utmana sina rädslor, Ta sig dit man ska, Göra hemmasysslor, Vänskap, Kärlek, Om diagnosen intellektuell funktionsnedsättning, Sex, Hygien och Bo själva

- *Jag jobbar* – en programserie i sex delar för gymnasiesärskolan där sex personer, som lever med en intellektuell funktionsnedsättning, porträtteras. Dessa personer förvärvsarbetar och alla deltagare är eniga: jobbet betyder allt. Förutom ekonomisk trygghet skapar ett jobb en tillvaro, ger vardagen en struktur och motverkar isolering.

Avsnitt 1–6: Viktor, Alexander, Emil, Erik, Frida och Madelen.

Upphovsrätten till innehållet i den här lärarhandledningen tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges. Lärarhandledningen får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När lärarhandledningen eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iakttas.

Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av lärarhandledningen och dela ut till elever, tillhandahålla den digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder lärarhandledningen, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om lärarhandledningen kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i lärarhandledningen).